

CASE CLOSED?

DE SPEURTOCHT NAAR DE INSPIRATIE
VOOR AGATHA CHRISTIE'S HERCULE POIROT

Campagnebeeld van het project 'Aan de slag over het kanaal'. Ontwerp: Mario Van Driessche

Amsab-ISG werkt momenteel aan een project over Belgische vluchtelingen in Engeland tijdens WO I. Bedoeling is tegen februari-maart 2017 een virtuele tentoonstelling uit te werken die zal gelinkt worden aan de websites van de projectpartners, en dus ook in Engeland zal te zien zijn.¹

Eén van de meest bijzondere ontmoetingen in onze zoektocht naar getuigenissen in België én in Engeland, was die met Michael Clapp. Tijdens zijn genealogisch onderzoek raakte de ge-

pensioneerde Royal Navy Commander geïntrigeerd door een Belgisch vluchteling, Jacques Joseph Hamoir. Die werd door Clapps grootmoeder opgevangen in Exeter, in het graafschap Devon, ten zuidwesten van Engeland. Michael Clapp achterhaalde hoe Hamoir, een oud-gendarme, die na het uitbreken van de oorlog met zijn zoon vanuit Herstal naar Engeland vluchtte, mogelijk model stond voor één van Agatha Christie's belangrijkste personages, de Belgische detective Hercule Poirot.

Let me introduce you ... Poirot

Agatha Mary Clarissa Miller (1890-1976), de populairste detectiveschrijfster en de grootste bestsellerauteur aller tijden – alleen de bijbel verkocht meer exemplaren – verbleef tijdens de belangrijkste momenten van haar leven in Torquay, een mondaine badplaats aan de zuidkust van Devon. Die streek werd ook wel de 'Engelse Riviera' genoemd omwille van het microklimaat, de groene heuvels, hellende straten met witte huizen en palmbomen. Die vormden dan ook de inspiratie en de setting voor veel van haar romans. Het stadje werd later trouwens bekend door de Engelse serie 'Fawlty Towers', die zich daar afspeelde.

Agatha was het derde kind van de goede Amerikaanse effectenmakelaar Frederick Alvah Miller en de Engelse Clarissa 'Clara' Margaret Boehmer. Haar vader stierf toen ze elf was. De verlegen Agatha die tot dan alleen thuisonderwijs had genoten, vertrok op haar zestiende naar een internaat in Parijs om er haar muzikale talenten verder te ontwikkelen. Daarna probeerde ze, vruchteloos, door te breken als professionele pianiste en zangeres. In 1912 verbrak ze haar verloving met Reggie Lucy, ze was namelijk verliefd geworden op de Royal Flying Corps-piloot Archibald 'Archie' Christie. Op kerstavond 1914 huwden ze, waarna Archie voor de RFC naar Frankrijk vertrok. Al tijdens haar verloving had Agatha haar beschermd en liederlijk leventje verlaten om als vrijwillig verpleegster bij het Voluntary Aid Detachment (VAD) te gaan werken.

Tussen Archie's verlofperiodes en haar verpleegsterwerk door, schreef ze, in 1916, *The Mysterious Affair at Styles* waarin de onberispelijk geklede gepensioneerde Belgische politieofficier Hercule Poirot

Agatha en Archie Christie op hun huwelijksdag, 1914 (<https://www.pinterest.com/pin/433612270348379989/>)

met zijn gewaxte moustache en zijn 'little grey cells' voor het eerst zijn opwachting maakt. In de zaak-Styles komt ook een VAD-verpleegster voor, Cynthia Murdock. In datzelfde jaar kreeg Agatha een zware griep. Toen ze genezen was, zegde ze haar job als verpleegster op om te gaan werken in de hospitaalapotheek waar haar vriendin Eileen Morris de leiding had. Wat ze daar leerde over de bereiding en werking van vergif, wakkerde haar fantasie aan en gaf haar inspiratie voor haar eerste detective.

In haar allereerste boek is Poirot nog maar net in Engeland aangekomen. Samen met enkele andere Belgische vluchtelingen woont hij in het dorpje Styles St. Mary. Hasting, een tijdens de oorlog gewond

Postkaartje met een zicht op Torquay in 1920. (privécollectie Martine Vermandere)

geraakte kapitein, roept Poirots hulp in nadat mevrouw Inglethorp, een dame die de opvang van Belgische vluchtelingen in Styles St. Mary organiseert, in verdachte omstandigheden overlijdt. Het manuscript zou echter pas in 1920, na talloze afwijzingen, gepubliceerd worden.

Zelf wist Agatha Christie eigenlijk niet goed meer hoe ze aan dat vreemde mannetje was gekomen. In haar autobiografie schrijft ze: 'Ik dacht aan onze Belgische vluchtelingen ... Waarom zou ik mijn detective geen Belg laten zijn, dacht ik ... Nou ja, zo kwam ik aan een Belgische speurder ... Hercule. Hercule Poirot. Ziezo, hij was er, de hemel zij dank.'²

De Belgische vluchtelingen woonden in Tor, een wijk in Torquay en Agatha zag ze dagelijks, niet alleen in het straatbeeld,

maar ook in het Rode Kruishospitaal waar ze werkte. Volgens sommige bronnen inspireerde ze zich voor Poirots onberispelijk uiterlijk ook op een krantenfoto van de Brusselse burgemeester Adolphe Max.

De overdreven precieze, onbescheiden en lichtjes excentrieke Poirot groeide uit tot een legendarisch personage dat nog in meer dan veertig romans moorden oploste, waaronder *Murder on the Orient Express* (1934) en *Death on the Nile* (1937). Agatha had echter een haat-liefdeverhouding met Poirot en zijn eigenaardigheden, in zoverre dat ze al in 1940 *Curtain: Poirot's Last Case* schreef. Het manuscript werd echter in een safe bewaard en pas in 1974 gepubliceerd, waarna Poirot zowaar een necrologie kreeg in *The New York Times*.

Haar eerste boek droeg Agatha op aan haar moeder met wie ze een heel hechte band had. De dood van haar moeder in 1926 was dan ook een hele schok voor haar. Daarboven vroeg Archie in datzelfde jaar de echtscheiding aan. Kort daarna was heel Engeland in de ban van haar verdwijning. Na drie weken werd ze in een klein hotel teruggevonden waar ze geregistreerd stond onder de naam van de minnares van haar man, Nancy Neele. Agatha verklaarde aan de politie dat ze aan geheugenverlies leed. Ook na haar tweede huwelijk in 1930 met de archeoloog Max Mallowan, bleef ze de naam 'Christie' aanhouden.

Van Hornais tot Hamoir

In 2008, 32 jaar na de dood van Dame Agatha, liet de broer van Michael Clapp hem twee oude lederen valiezen na. Ze bevatten onder meer een klein boekje met een zwarte kaft dat aan de grootmoeder van Michael, Mrs. Alice Graham Clapp had toebehoord. Zij was actief in de opvang van vluchtelingen in Exeter. In het boekje staan de namen van 500 Belgische vluchtelingen, meestal door henzelf neergekrabbeld, met daarnaast hun leeftijd, beroep en thuisadres. In

Pagina 41 van het schriftje van Mrs. Alice Graham Clapp met onderaan links de naam van Joseph Hamoir. (privécollectie Michael Clapp)

Mrs. Alice Graham Clapp las de vluchtelingenkinderen ook voor. Ze hield er haar bijnaam 'Mooi' (mogelijk van het Vlaamse 'moei', in de betekenis van moeder of tante) aan over. (privécollectie Michael Clapp)

de kolom ernaast noteerde men vervolgens de locatie waar ze onderdak zouden krijgen en de naam van degenen die hen hierbij zouden helpen.

Onderaan pagina 41 van het schriftje duikt de naam op van een oud-gendarme. De naam van de 57-jarige man leest Michael Clapp als 'Hornais'. Hij arriveerde in Exeter op 18 januari 1915. Hij kwam uit Herstal, samen met zijn 17-jarige zoon Lucien. Michael Clapp raakte in eerste instantie in hem geïnteresseerd omdat hij op 13 februari 1915 onderdak kreeg bij ene Mrs. Potts-Chatto. Zij woonde in een huis in Torquay, 'The Daisons' genaamd, vlakbij 'Ashfield House', waar Agatha Christie's familie woonde. Het huis is intussen afgebroken en er wonen in

de regio ook geen Potts-Chatto's meer, maar de straat heet nog wel The Daisons.

In het gemeentelijk museum van Torquay diepte de archivaris een lokale krant op met een artikel over een receptie die Mrs Potts-Chatto op 6 januari 1915 organiseerde om geld en kleren in te zamelen voor de vluchtelingen. Bij die gelegenheid speelde ene Agatha Christie piano.

Aangezien onze oud-gendarme pas later in Exeter arriveerde, kan hij onmogelijk op die receptie aanwezig geweest zijn. Maar hoogstwaarschijnlijk kende Agatha's familie de Potts-Chatto's en behoorde ook de grootmoeder van Michael Clapp tot hun kennissen. Een ontmoeting tussen Agatha en deze Mr. 'Hornais' kan echter ook later hebben plaatsgevonden en verder maakt het feit dat er in het boekje geen andere gendarmen voorkomen en dat hij één van de weinige vluchtelingen was die naar Torquay werd gestuurd, de kans groot dat Agatha hem inderdaad heeft ontmoet.

De figuur van Jacques Hornais werd tastbaarder nadat Michael Clapp zijn verhaal vertelde aan de Brusselse correspondent van de *Daily Telegraph*, Bruno Waterfield. Die besloot om de gemeente Herstal te contacteren. Daar kon de plaatselijke archivaris bevestigen dat er wel degelijk een oud-gendarme, geboren in 1858, met zijn zoon tijdens WO I naar Engeland was uitgeweken, maar dat zijn naam niet Hornais was, maar Hamoir en dat zijn vrouw, Marie Celine Hallet, en hun dochter Yvonne, aanvankelijk in Herstal waren achtergebleven.

Het toeval wou dat de archivaris van Herstal, Isabelle Le Ponce, een boek over de rijkswacht had gepubliceerd met daarin een foto van de gendarme Hamoir. Daarop is een kleine man te zien die een opgewekte en kwieke indruk maakt. Isabelle

Jacques Joseph Hamoir. (Archief Herstal)

Belgische vluchtelingen in Barnsley, South Yorkshire, Engeland. (privécollectie André Van Aerschot)

Le Ponce wist nog te vertellen dat Hamoir de rijkswacht bij het uitbreken van de oorlog vaarwel had gezegd en officier werd in het Belgische leger. Nadat hij op meerdere plaatsen had gevochten, werd hij gewond en kwam in Engeland terecht.

Jacques kwam wellicht rond 1920 naar Herstal terug. Hij kreeg nog een medaille voor zijn moed als officier. Zijn zoon, Lucien, zou België niet meer terugzien. Hij verdronk tijdens het zwemmen in zee, in Duporth Beach, bij St Austell, op 22 juli 1916. Zowel Belgen als inwoners van Cornwall, waar de Hamoirs ondertussen woonden, kwamen naar zijn begrafenis. Lucien was klaarblijkelijk zeer geliefd en had daar ook als muzikant enige faam verworven. Zijn moeder en zijn zuster waren ook aanwezig. Wanneer zij België ontvluchtten en door wie zij werden opgevangen, is niet geweten.

Jacques Joseph Hamoir stierf in 1944, hij werd 86 jaar.

Of hij werkelijk de inspiratie was, of deels figureerde voor het personage van Hercule Poirot, is niet meer met zekerheid te achterhalen. Maar ook al zou dat niet zo zijn, het verhaal van deze oud-gendarme is zeker de moeite waard om te vertellen ...

1 Voor meer informatie, zie: www.belgianrefugees14-18.be

2 Laura THOMPSON, *Agatha Christie. De Biografie*, Amsterdam, Luitingh-Sijthoff, 2008, p. 127.

Bibliografie

- Laura THOMPSON, *Agatha Christie. De Biografie*, Amsterdam: Luitingh-Sijthoff, 2008.
- Getuigenis Michael Clapp (zie zijn versie op: <http://www.belgianrefugees14-18.be/index.php/getuigenissen/testimonies/36-jacques-joseph-hamoir-agatha-christie-s-inspiratiebron-voor-hercules-poirot>). <http://www.theguardian.com/books/2014/may/13/hercule-poirot-real-life-model-belgian-gendarme> <http://www.agathachristie.com/about-christie/>